



Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w m.st. Warszawie  
ul. Kochanowskiego 21, 01-864 Warszawa  
Telefon: 22/ 311-80-09 ; Email: [oswiatzdrowotna@pssewawa.pl](mailto:oswiatzdrowotna@pssewawa.pl)

# Wszawica

## Problem zdrowotny w placówkach oświatowo-wychowawczych

Prezentacja pogładowa dotycząca profilaktyki wszawicy



## Podłoże problemu

Mimo postępu cywilizacyjnego wszawica głowowa stanowi nadal duży problem medyczny, higieniczny, a także socjalny.

W krajach Europy zachodniej problemom związanym z pedikulozą poświęca się dużo uwagi, w Polsce nadal jest to temat „tabu”.

**Dlaczego tak się dzieje?**



## Dominują negatywne skojarzenia ( brud, ubóstwo, bieda, wstyd, odraza)

**TYFUS PLAMISTY**  
– choroba  
przenoszona przez  
wszy i pchły



Wszy to pasożyty, które swoim wyglądem nie budzą powszechnej sympatii.



Do epidemii dochodziło najczęściej podczas wojen i klęsk żywiołowych. Pojawiały się także w miejscach zatłoczonych, takich jak więzienia. To właśnie epidemia tyfusu spowodowała odwrót Napoleona i jego wojsk z Rosji. W trakcie epidemii, która miała miejsce podczas I wojny światowej – zmarły 3 miliony osób



## A tymczasem ...

### ♣ Pasożytnictwo jest prawem przyrody

Jest zjawiskiem równie nieuchronnym jak prawo ciężenia i klasówka z fizyki

### Wszy to najstarsze pasożyty człowieka

Żyją tylko na nim.

Występują w trzech podgatunkach, jako:  
wesz głowowa, odzieżowa i łonowa.

Obecnie wszy ubraniowe i wszy głowowe są uznawane  
za jeden gatunek mieszczący się w zakresie zmienności gatunkowej.

**Wszawica jest chorobą pasożytniczą wywoływaną przez inwazję tych bezskrzydłych owadów – wszy.**



# Problemy utrudniające skuteczną walkę z wszawicą?

## Problem !!!

- Niewystarczające nawyki higieniczne dotyczące zachowań dzieci związane z pożyczaniem przyborów do pielęgnacji włosów oraz ozdób do włosów (spinki, szczotki do włosów) pomiędzy dziewczynkami; wymiana szalikami i czapkami.
- Brak systematycznych przeglądów głów w domu przez rodziców oraz sporne kwestie dotyczące przeglądu głów w szkole.
- Kontrowersje wokół przeglądu czystości głów u dzieci w szkole za zgodą rodziców czy bez niej.
- Sezonowość

## Rodzicu! Twoje dziecko ma wszy?

### REA GU J!

Niezwłocznie pozbydź się wszy za pomocą specjalnych preparatów przeciw wszom, które dostępne są w aptekach.



**PRZEBADANY  
DERMATOLOGICZNIE**

## Rodzicu! Twoje dziecko ma wszy?

### REAGUJ!

Skuteczne pozbycie się wszy to nie tylko umycie głowy odpowiednim specyfikiem, ale przede wszystkim wyczesanie gęstym grzebieniem jaj wszy (gnid) z włosów.



Pamiętaj, że szampon uśmierca tylko dorosłe osobniki, zatem jaja wszy pozostaną u nasady włosów. Z kolei z nich po 7 dniach wylęgną się dojrzałe wszy gotowe do składania kolejnych jaj.

## Rodzicu! Twoje dziecko ma wszy?

### REAGUJ!

Bardzo ważne jest, aby jak najwcześniej przerwać cykl rozwojowy wszy.

Użycie preparatu, umycie głowy, wyczesanie gnid grzebieniem i powtórzenie zabiegu po 7 dniach oraz czesanie się specjalnym grzebieniem jeszcze przez 10-14 dni daje gwarancję skutecznego pozbycia się tych pasożytów. Tym sposobem niwelujemy dorosłe osobniki i ich jaja nie pozwalając na powrót wszawicy. Mamy również pewność, że zastosowana metoda jest skuteczna.

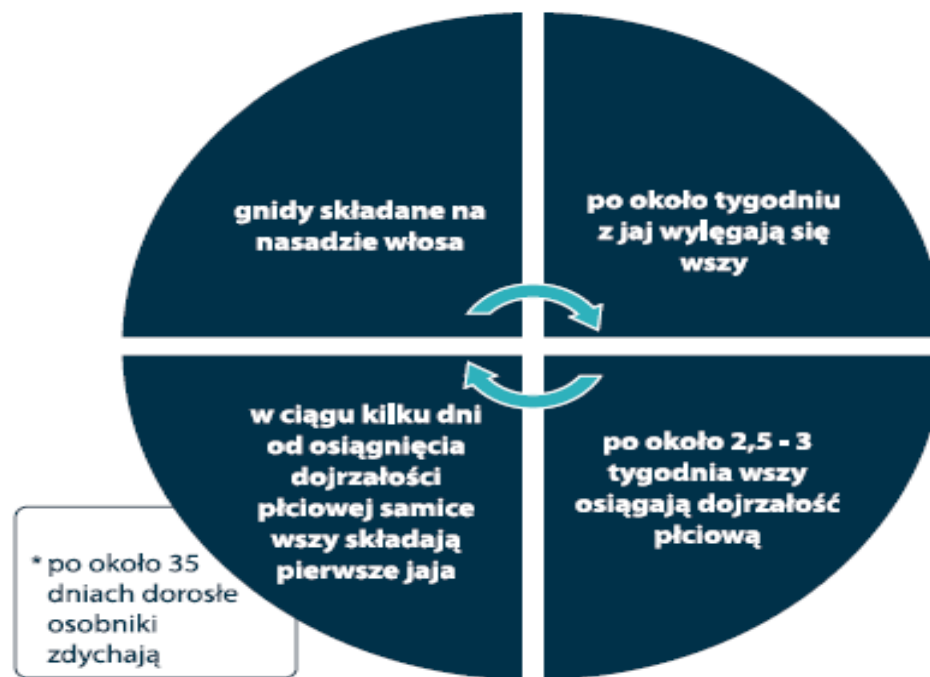




## Rodzicu! Twoje dziecko ma wszy?

**Gnidy** to inna nazwa małych jaj, składanych przez samice wszy. Jaja mają wielkość porównywalną do ziarna sezamu lub soli. Żywe twory są w kolorze szarobiałym i występują w pobliżu skóry głowy - są przyklejone mocno do nasady włosa i trudno je usunąć.

### Cykl życia wszy





## Rodzicu Pamiętaj o tym :

- **Kształtuj prawidłowe nawyki higieniczne u swojego dziecka.**

Niech twoje dziecko ma nawyk nie pożyczania przyborów do użytku osobistego typu szczotki do włosów, nakrycia głowy, ozdoby do włosów-one mogą przenosić wszy na inne dzieci.

Jeśli mocno swędzi go głowa niech wie, że powinno zgłosić się z tym problemem do pielęgniarki szkolnej lub wychowawcy klasy/grupy

---



## Rodzicu Pamiętaj o tym :

- Czas wakacji, ferii, zielonych szkół sprzyja rozprzestrzenianiu się wszy z uwagi na duże skupiska dzieci w tym czasie.

**Porozmawiaj ze swoim dzieckiem przed wyjazdem i uwrażliw go na właściwe zachowania higieniczne.**

---



## Zalecenia profilaktyczne dla dzieci i ich rodziców przed wyjazdem na wycieczkę szkolną, zieloną szkołę, wakacje\*

- Związuj długie włosy lub noś krótką fryzurę, która ułatwia pielęgnację skóry głowy i włosów.
- Używaj wyłącznie osobistych przyborów higienicznych do pielęgnacji skóry i włosów.
- Codziennie czesz i szczotkuj włosy.
- Myj skórę głowy i włosy w miarę potrzeb, nie rzadziej niż dwa razy w tygodniu.
- Weź ze sobą (rodzicu, wyposaż swoje dziecko) środki higieniczne, takie jak szampony z odżywką ułatwiające rozczesywanie i wyczesywanie włosów.
- Po powrocie do domu sprawdź czystość głowy. Rodzicu, systematycznie sprawdzaj czystość skóry głowy i włosów swojego dziecka.

\* Zgodnie z zaleceniami Departamentu Matki i Dziecka w Ministerstwie Zdrowia

## Rodzicu Pamiętaj o tym :

- Dokonuj systematycznego przeglądu skóry głowy dziecka





## Rodzicu Pamiętaj o tym :

### Nie ukrywaj faktu, że twoje dziecko ma wszy!

Prawidłowo wykonałem mycie głowy, skutecznie uporządkowałem pomieszczenia w domu, ale moje dziecko wraca ze szkoły i znowu mamy wszy. Jak to możliwe?

Wszy to pasożyty, które towarzyszą gatunkowi ludzkiemu od wieków. Stanowią część naszego ekosystemu. Nie sprawimy że znikną. ALE jeśli z rozmachem zaczynają rozprzestrzeniać się w miejscach publicznych typu: przedszkola, szkoły to my: rodzice i nauczyciele wszyscy bez wyjątku wypowiedamy im wojnę i:

**Informujemy się nawzajem o zaistniałym problemie. Tu nie ma miejsca na ukrywanie problemu i wstyd.**

---



## Rodzicu Pamiętaj o tym :

**Wszawica to choroba pasożytnicza. Budzi emocje w środowisku szkolnym. Niejednokrotnie te emocje powodują że chcemy coś z tym jeszcze zrobić i ... dzwoniemy do sanepidu!**

Od 2010 roku uległa zmianie ustawa o chorobach zakaźnych, która regulowała prawnie problem wszawicy. W związku z tym obecnie wszawica nie jest zaliczana do grupy chorób zakaźnych. Państwowa Inspekcja Sanitarna NIE MOŻE (jak to było do 2010 roku) wydać decyzji administracyjnej i nakazać poddania się obowiązkowemu leczeniu oraz zakazać uczęszczania dziecku choremu zakaźnie do szkoły.

## Rola Inspekcji Sanitarnej

- ◆ Nie jest objęta wykazem chorób zakaźnych podlegających ustawie z dnia 5 grudnia 2008r. O zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2013 r. poz. 947 ze zm.)
- ◆ Przypadki wszawicy nie są objęte zakresem działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi
- ◆ Nie należy do działań przeciwepidemicznych, co oznacza brak obowiązku zgłaszania przypadków wszawicy do Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Jednocześnie brak kompetencji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego do wydania decyzji nakazującej podejrzanemu o wszawicę wstrzymania się do uczęszczania do żłobka/przedszkola/szkoły, itp.





## Przeglądy i profilaktyka, czyli jak zapobiegać wszawicy w placówkach oświatowych

Obecnie nie prowadzi się ogólnoszkolnych kontroli czystości.

**Obowiązujące standardy profilaktycznej opieki zdrowotnej** realizowanej przez pielęgniarkę środowiska nauczania i wychowania lub higienistkę szkolną **nie przewidują przeglądów higieny osobistej** (czystości ciała i odzieży) **uczniów.**

Z tego typu badania zrezygnowano w 1992 roku, ponieważ sprawdzanie czystości w dużej grupie oraz publiczne informowanie o zaniedbaniach naruszać może prawa dziecka, które gwarantuje podpisana przez Polskę Konwencja o Prawach Dziecka.





## Przeglądy i profilaktyka, czyli jak zapobiegać wszawicy w placówkach oświatowych

Jednak, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą pielęgniarka szkolna nadal sprawuje profilaktyczną opiekę zdrowotną nad uczniami w szkole.

Zakres jej działalności został określony w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej .

Zgodnie z tym dokumentem pielęgniarka lub higienistka szkolna planuje i realizuje profilaktyczną opiekę zdrowotną nad świadczeniobiorcami na terenie szkoły lub w placówce.





## Przeglądy i profilaktyka, czyli jak zapobiegać wszawicy w placówkach oświatowych

Ministerstwo Zdrowia stoi na stanowisku, że przegląd czystości może być traktowany jako świadczenie z zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej.

O planowanych terminach i zakresie świadczeń pielęgniarka powiadamia rodziców/prawnych opiekunów dziecka (art. 9 rozporządzenia ministra zdrowia z 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą).

Takie zawiadomienie można przekazać na początku roku szkolnego.



## Przeglądy i profilaktyka, czyli jak zapobiegać wszawicy w placówkach oświatowych

Ministerstwo Zdrowia stoi również na stanowisku, że zgoda rodziców na objęcie dziecka opieką zdrowotną przez pielęgniarkę lub higienistkę szkolną w szkole lub placówce jest równoznaczna z wyrażeniem zgody na dokonanie w przypadku uzasadnionym przeglądu czystości skóry głowy dziecka.

**Nie ma zatem konieczności uzyskiwania od rodziców lub opiekunów każdorazowo pisemnej zgody na przeprowadzenie kontroli czystości głowy u dziecka.**

*(stanowisko Departamentu Matki i Dziecka w Ministerstwie Zdrowia w sprawie zapobiegania i zwalczania wszawicy u dzieci i młodzieży)*





## Przeglądy i profilaktyka, czyli jak zapobiegać wszawicy w placówkach oświatowych

Kontrola powinna spełniać standardy, które zostały wyznaczone przez Instytut Matki i Dziecka w Warszawie w 2010 roku.

*link do pełnego opisu stanowiska IMiD w sprawie profilaktyki wszawicy*

<http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/slajd?mr=m15&ms=&ml=pl&mi=739&mx=0&mt=&my=739&ma=031400>





## Podsumowanie

**Wszawica to choroba pasożytnicza a nie zakaźna.**

Decyzja o pozostawieniu dziecka w domu do czasu usunięcia wszy znajduje się w gestii rodziców. Nie wymaga interwencji organów władzy publicznej w trybie przewidzianym przepisami rangi ustawowej.

**Zaleca się**, aby działania higieniczne przeciw wszawicy były podjęte przez rodziców.

Pielęgniarka szkolna **może, ale nie ma obowiązku** dokonać przeglądu czystości głów uczniów.

Zgoda rodzica na przegląd czystości głów dziecka w szkole **może, ale nie musi** być potwierdzana każdorazowo odrębną zgodą.

Rodzic **ma obowiązek** poinformować szkołę, do której uczęszcza jego dziecko każdorazowo, gdy rozpozna wszawicę u swojego dziecka.

---



## Forum: wszawica w szkole: pytania i odpowiedzi

**Czy cykl życia wszy jest ważny z punktu widzenia ich eliminacji?**

*Tak. Gnidy składane są na nasadzie włosa. Po około tygodniu z jaj wylęgają się wszy. Po około 2,5-3 tygodnia wszy osiągają dojrzałość płciową i mogą złożyć kolejne jaja (od 100-300 jaj).*

*Preparaty zabijają dorosłe osobniki a nie jaja. Zatem nie należy przyjmować, że zastosowanie tylko preparatu wyeliminuje wszy na 100 %. Koniecznie należy wyczesać gnidy i powtórzyć zabieg po 7 dniach.*

**Czy gnidy zdychają po zastosowaniu preparatu?**

*Nie. Jaja są bardzo odporne i dzięki substancji kleistej są mocno osadzone na nasadzie włosa. Należy je wyczesać po zastosowaniu preparatu.*

**Czy można stosować jednocześnie preparat i szampon?**

*Raczej unikać łączenia w czasie zabiegu. Ale pomiędzy kuracjami można normalnie myć głowę szamponem. NIE WOLNO stosować preparatów przeznaczonych dla zwierząt.*



## Forum: wszawica w szkole: pytania i odpowiedzi

**Czy wszy biorą się z brudu?**

*Brudna skóra jest im niepotrzebna. Brud nie ma wpływu na cykl rozwojowy czy proces rozmnażania się tych pasożytów. One żerują na skórze głowy by żywić się krwią człowieka. Właściwie to czyste, lśniące włosy są oznaką zdrowia, odżywienia i każdy pasożyt chętnie na takim organizmie założy swoje siedlisko.*

**Czy istnieje sezonowość występowania wszy?**

*Tak. Skupiska ludzi sprzyjają rozprzestrzenianiu się wszy bowiem wówczas występuje duża częstotliwość kontaktu głowa z głową. Czas po feriach, zielonej szkole, wakacjach jest czasem wzmożonych interwencji.*

**Czy wszy przenoszą się ze zwierząt na ludzi i odwrotnie?**

*Nie.*





## Forum: wszawica w szkole: pytania i odpowiedzi

Czy wszy przenoszą się ze zwierząt na ludzi i odwrotnie?

*Nie.*

Czy para wodna uśmierca wszy?

*Tak. Temperatura pary to nawet ok. 200 st. C*

Czy dziewczynki są bardziej narażone niż chłopcy?

*Problem mają głównie dziewczynki z uwagi na często długie włosy. Na krótkich włosach są one po prostu widoczne. Poza tym zachowania dziewczynek sprzyjają przenoszeniu się wszy (przytulają się, pożyczają i zamieniają ozdoby do włosów, być może czeszą wspólnymi szczotkami).*



## Forum: wszawica w szkole: pytania i odpowiedzi

**Jakie choroby przenoszą wszy? Czy przenoszą jakieś choroby w naszej strefie klimatycznej?**

*Uważa się, że wesz głowowa nie przenosi chorób. Z uwagi na zadrapania dzieci po żerowaniu wszy mogą pojawić się jakieś stany zapalne, ropne skóry. Poza tym wszawica została skasowana z listy chorób zakaźnych. Wesz odzieżowa przenosi bakterie rickettsia provazekii odpowiedzialne za dur epidemiczny. Występuje głównie w Afryce, Azji, Ameryce Południowej .*

**Jak działają preparaty na wszy?**

Preparaty są na bazie substancji chemicznych, np. permetryna ( działanie neurotoksyczne), preparaty zawierające substancje typu silikony (duszą ciało owada) oraz preparaty ziołowe + obowiązkowo zestaw z grzebieniem do wyczesania gnid.



## Forum: wszawica w szkole: pytania i odpowiedzi

Jaki jest najlepszy sposób do eliminacji gnid?

*Preparat i wyczesywanie*

Czy preparaty zabijają dorosłe osobniki?

*Tak*

Czy kolor włosów ma znaczenie? A jeśli tak to jakie?

*Kolor włosów nie ma znaczenia. Na jasnych włosach trudniej zauważyć gnidy i dorosłe wszy.*

Jakie są najskuteczniejsze działania zapobiegawcze dotyczące wszawicy?

*Systematyczna kontrola głów w domu oraz szczególna uważność i przegląd głów szkole w okresach newralgicznych (po wakacjach, feriach, itp.)*



## Forum: wszawica w szkole: pytania i odpowiedzi

### Dlaczego niektóre środki na wszy nie działają?

*Bo są źle zastosowane. Jeśli stosujemy się wg zaleceń na etykiecie i powtórzymy zabieg po 7 dniach to powinniśmy uporać się z pasożytami. Jeśli tak nie jest to może warto przemyśleć zmianę preparatu.*

### Czy zawsze wszystko trzeba uprać, wyrzucić, odkurzyć?

*Należy uprać (temperatura 60 st. C); można zamrozić (- 20 st. C do 48 h); można zastosować preparat do zwalczania owadów biegających do rzeczy typu koce, pluszaki, poduszki, itp. zamykając w worku foliowym na 24-48 h. Potem należy wszystko wyczyścić lub uprać.*



Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w m.st. Warszawie  
Oddział Promocji Zdrowia

**Dziękuję za uwagę!**

---

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w m.st. Warszawie  
Oddział Promocji Zdrowia  
ul. Cyrulików 35, 04-467 Warszawa  
22/ 311 – 80 – 09 (07,08)  
e-mail: [oswiatazdrowotna@pssewawa.pl](mailto:oswiatazdrowotna@pssewawa.pl)

